



Република Србија  
МИНИСТАРСТВО ЕКОНОМИЈЕ И  
РЕГИОНАЛНОГ РАЗВОЈА

## I. УВОДНИ ДЕО

Сврха Информације о стању у одређеним секторима индустрије је сагледавање постојећег стања у циљу прилагођавања индустријске структуре савременим тржишним токовима кроз низ усмерених и координираних мера и подстицаја у правцу стварања савремене, развијене, конкурентне индустрије укључене у европске развојне токове, са значајним учешћем високо-технолошких индустријских грана.

У досадашњем процесу транзиције индустрије највише су погођени некадашњи индустријски центри, носиоци укупног развоја општина, као и ширег подручја. Наслеђени индустријски гиганти српске привреде су велики, нефлексибилни системи са технолошко заосталим капацитетима и неконкурентним производима који су ангаžовали велики број радно-способног становништва. Њиховим колапсом у процесу транзиције велики број грађана остао је без посла.

Задатак државе је да води активну индустријску политику усмерену на структурно прилагођавање индустријског сектора у целини и појединих индустријских грана понаособ. У том смислу, Информација о стању у одређеним секторима индустрије, омогућава плански и координирани приступ надлежних министарстава, усмеравањем мера и подстицаја у гране које имају стратешки значај за земљу и у којима би Република Србија могла да развије међународну конкурентну предност, а што ће допринети укупном развоју привреде Република Србија.

Циљеви Информације о стању у одређеним секторима индустрије, односно ефекти који се могу постићи применом мера и подстицаја предвиђених овом информацијом су:

### 1. Пораст конкурентности производа и услуга

Смањење цене производње и повећање конкурентности намећу потребу да се на одређеном подручју кроз развој и трансформацију пословне инфраструктуре и путем оснивања индустријских и технолошких паркова (у даљем тексту: ИТП) и индустријских зона (у даљем тексту: ИЗ) лоцирају међусобно независне, приватне компаније, специјализоване у одређеној области, везане заједничком технологијом и знањем (*know-how*). Задатак државе је да, у подршци развоја таквог концепта, обезбеди неопходну путну и осталу инфраструктуру, могућност брзе изградње пословних и производних објеката, евентуалне фискалне подстицаје и (високо) квалификовану радну снагу. Концентрацијом сличних и/или комплементарних пословних активности на једном подручју, између којих делују синергетски ефекти и заједнички стратешки приступ омогућава се динамичан развој тих делатности, као и развој пратећих услужних делатности, кроз производе који су конкурентни.

### 2. Пораст продуктивности привредних друштава

Повећање продуктивности остварује се кроз функционално повезивање компанија које учествују у ланцу производње готовог производа. Савремена опрема, технолошке и организационе иновације, трансфер знања, организације и менаџмента, смањење трошкова кроз вршење заједничких послова и избегавање непотребног транспорта директно ће утицати на пораст продуктивности привредних друштава лоцираних на одређеном подручју, односно у ИТП и ИЗ.

### 3. Раст извоза и смањивање спољнотрговинског дефицита

Повећање продуктивности и конкурентности производа и услуга утиче на извозне способности индустрије, омогућава већи обим и повољнију структуру извоза. Заступљеност конкурентних производа вишег степена обраде и услуга, са значајним учешћем знања, директно ће утицати на смањење спољнотрговинског дефицита.

#### 4. Раст запослености

Раст запослености постиже се побољшањем искоришћености постојећих капацитета, креирањем нових радних места и прилагођавањем понуде рада новим савременим захтевима индустрије и растом продуктивности. Пораст броја запослених биће, пре свега, резултат веће активности приватног сектора који ће повећати тражњу за радном снагом на примарном тржишту рада и водити отварању нових радних места. То се може остварити убрзавањем развоја приватног сектора и снажним интензивирањем инвестиционе активности.

#### 5. Успостављање економије засноване на знању и иновативности

Главни фактори конкурентности у глобалном привредном развоју су знање и на основу његове примене иновативност производа, нова научно-технолошка достигнућа, систем услуга и нови начини управљања. Интегрисати развој једне земље у развојни систем заснован на знању подразумева успостављање ефикасног и компетентног истраживачко-развојног и иновационог система за рационалну примену расположивих и нових знања и технологија у развоју нових производа и услуга. Међутим, иновације нису само резултат развојно-истраживачког процеса, већ настају кроз способност привредних друштава да прихвате нове технологије, што ће бити подржано мерама и подстицајима представљеним у овој информацији.

#### 6. Даље унапређење инвестиционе климе

Успостављање ИТП и ИЗ представља један од начина за привлачење директних, домаћих и страних улагања, уз истовремено коришћење подстицаја за свако новоотворено радно место. Реализација мера из ове информације ће у највећој мери допринети даљем унапређењу инвестиционог амбијента олакшавањем реализације планираних улагања (неупоредиво мање административних процедура у вези са урбанистичким и грађевинским прописима, понуда инфраструктурно опремљених локација и сл.). Пословно окружење ће се унапредити и кроз трансфер иностране технологије, по основу везивања за стратешке инвеститоре, те кроз производну кооперацију и заједничка улагања. Улазак страних инвестиција доноси боље корпоративно управљање, нову технологију и конкурентне производе и услуге, а кроз либерализацију трговине остварује и динамичне ефекте освајања нових тржишта и ефикасност индустријске производње. При томе се ефекти преливају и на добављаче, бројне повезане фирме и гране, тако да се повећава конкурентност и ефикасност целе привреде.

#### 7. Смањење регионалних и унутар-регионалних диспаритета

Наслеђени регионални диспаритети у нивоу развијености представљају додатни развојни проблем. Информација о стању у одређеним секторима индустрије уводи мере и подстицаје којима држава кроз конкретне програме државне помоћи и системским мерама подстиче развој неразвијених подручја. Помоћ ће бити усмерена на ублажавање структурних проблема и регионалних диспаритета у развоју, као и на смањење економских, природних, социјалних и других диспаритета, кроз убрзано секторско прилагођавање привреде, обезбеђивање амбијента и подизања атрактивности недовољно развијених средина. Отварањем нових радних места приватним улагањима у неразвијеним подручјима стварају се услови за подизање животног стандарда грађана у тим подручјима и заустављају се даљи токови депопулације.

У складу са потребом да се овај концепт примени у пракси, потребно је донети одговарајућа акта о ИТП и ИЗ са пратећим подстицајима и мерама, укључујући коришћење средстава буџета у циљу омогућавања оснивања и опремања одређених ИТП, као и примену подстицаја и мера за пословање у ИТП и ИЗ.

## II. ПРЕГЛЕД СТРАТЕШКИХ ДОКУМЕНАТА КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ОСНОВ ЗА ДАЉЕ АКТИВНОСТИ У УСМЕРАВАЊУ ИНДУСТРИЈСКОГ РАЗВОЈА

Стратегијом подстицања и развоја страних улагања, Стратегијом регионалног развоја Републике Србије за период од 2007. до 2012. године и Националном стратегијом запошљавања за период 2005-2010 године, као и Предлогом националне стратегије привредног развоја Србије 2006-2012 године која је предложена на усвајање Народној скупштини од стране Владе, дефинисани су основни циљеви развоја, а то су:

- стварање атрактивног пословног амбијента као основни услов за подизање укупне конкурентске способности српске привреде,
- усклађивање развоја са земљама чланицама ЕУ,
- усвајање стандарда квалитета по светским мерилима
- промене структуре домаће привреде у корист производа више фазе прераде
- развој ефикасне привредне инфраструктуре,
- уравнотеженост стабилизационе, развојне и социјалне улоге државе,
- равномернији регионални развој ради подизања регионалне конкурентности и смањење регионалних неравномерности и сиромаштва,
- повећање извоза и међународне конкурентности индустријских и услужних капацитета, као и супституције увоза ради смањења трговинског дефицита
- максимално повећање броја међународно конкурентних производа и услуга са вишим степеном дораде,
- уклањање системских потешкоћа и других баријера у извозу, што подразумева и нецаринске баријере на тржиштима других земаља и то најчешће земаља региона, које онемогућавају потпуну примену споразума о слободној трговини,
- уклањање административних баријера и стварање повољне климе за страна улагања и,
- смањење незапослености стварањем амбијента за отварање нових радних места.

Наведеним документима као једно од средстава за постизање поменутих циљева предвиђени су и ИТП и ИЗ, који се даље конкретизују кроз ову информацију.

## III. АНАЛИЗА СТАЊА У ПРИВРЕДИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

### A) МАКРОЕКОНОМСКИ ПОКАЗАТЕЉИ

Постигнути резултати у спровођењу процеса транзиције у периоду од 2001. године могу се оценити као задовољавајући (табела Основни индикатори макроекономских кретања). Стопа реалног раста бруто домаћег производа у 2006. години износила је 5,7%, а у 2007. години износила је 7,3%. Стране директне инвестиције у периоду 2001.-2007. година износе укупно 8.513,8 милиона ЕУР, при чему су највећи ниво достигле у 2006. години (3.496 милиона евра), док су у 2007. години износиле 1.095,6 милиона евра. Од 2002. године до децембра 2007. године приватизовано је 2.053 друштвених предузећа са 328.398 запослених, а преостало је да се приватизује још око 750 друштвених предузећа.

## Основни индикатори макроекономских кретања

Претходна година = 100

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Бруто домаћи производ, текуће цене, милијарде динара	783,9	1.020,1	1.171,6	1.431,3	1.750,0 <sup>1</sup>	2.125,8 <sup>2</sup>	2.486,3 <sup>2</sup>
Бруто домаћи производ, милиони ЕУР <sup>3</sup>	13.113,1	16.811,1	18.010,8	19.723,0	21.104,8	25.262 <sup>2</sup>	31.094 <sup>2</sup>
Бруто домаћи производ, пер capita, у ЕУР <sup>3</sup>	1.748,4	2.241,5	2.401,4	2.629,7	2.814,0	3.354 <sup>2</sup>	4.204 <sup>2</sup>
Бруто домаћи производ, реални раст у %	4,8	4,2	2,5	8,4	6,2 <sup>1</sup>	5,7 <sup>1</sup>	7,3*
Цене и трошкови живота, стопе раста							И-ЧИИ
Цене на мало, крај периода	40,7	14,8	7,8	13,7	17,7	6,6	10,1
Трошкови живота, просек периода	93,3	16,6	9,9	11,4	16,2	11,7	7,0
Спољноекономска размена, у милионима ЕУР <sup>4,5</sup>							И-ЧИИ
Извоз робе	1.922,2	2.870,4	2.441,0	2.831,6	3.608,3	5.102,5	6.432,2
Извоз робе у ЕУ	892,4	960,7	1.202,3	1.456,5	2.117,6	2.942,9	3.602,7
Увоз робе	4.759,2	5.956,6	6.585,5	8.623,3	8.439,2	10.462,6	13.358,7
Увоз капиталних производа <sup>6</sup>	-	-	1.779,4	2.495,3	1.971,6	2.429,8	3.448,9
Увоз интермедијарних производа <sup>6</sup>	-	-	2.251,9	2.830,6	3.027,6	3.781,4	4.860,9
Дефицит робне размене	-2.837,0	-3.754,7	-4.144,3	-5.791,7	-4.831,0	-5.360,1	-6.926,4
Дефицит текућих трансакција (без донација)	-978,4	-1.849,4	-1.678,7	-2.692,3	-2.054,0	-3.095,7	-4.512,2
Дефицит текућих трансакција (без донација), % БДП	-7,5	-11,0	-9,3	-13,7	-9,7	-12,3	-15,8
Платни биланс, укупно	560,7	984,7	815,5	360,7	1.630,8	4.321,5	1.064,0
Стране директне инвестиције, нето, у мил. ЕУР	184,3	504,0	1.208,6	777,7	1.247,0	3.496,6	1.095,6
Монетарни и девизни показатељи, крај периода							ЧИИ
Девизне резерве НБС, мил. ЕУР	1.320	2.175	2.840	3.117	4.935	9.025	9.369
Вредност УСД у односу на динар	67,67	58,98	54,64	57,94	72,22	59,98	53,73
Вредност ЕУР у односу на динар	59,71	61,52	68,31	78,89	85,50	79,00	79,24
Штедња становништва у мил. ЕУР, крај периода	329,8	796,1	1.086,7	1.461,1	2.274,3	3.413,1	4.952,7
Запосленост, зараде и пензије							ЧИИ
Број запослених, просек, у 000	2.102	2.067	2.040	2.051	2.069	2.026	2.002
Активно незапослена лица, крај периода, у 000					895,7	916,3	785
Стопа незапослености, МОР				19,5	21,8	21,6	-
Нето зараде, просек периода, у динарима	6.078	9.208	11.500	14.108	17.443	21.707	27.759
- реалне стопе раста	16,5	29,9	13,6	10,1	6,4	11,4	19,5
Просечна пензија, просек периода, у дин.	4.107	6.546	7.844	9.244	11.484	14.041	14.996
- реалне стопе раста	18,4	36,7	9,0	5,7	6,9	9,5	5,8

Извор: Републички завод за статистику, Народна банка Србије, Национална служба за запошљавање и Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање запослених.

\*Процена РЗС. <sup>1</sup>Претходни резултати. <sup>2</sup>Процена МФИН. <sup>3</sup>Прерачунато према просечном годишњем курсу динар/ЕУР, НБС. <sup>4</sup>У спољноекономску размену у 2006. години укључена је Црна Гора <sup>5</sup>За прерачунавање из долара у евре за 2001. и 2002. годину коришћен је просечан однос долара према евр у за те године, као и за платни биланс од 2001-2007.године. <sup>6</sup>Нова класификација се примењује од 2004. године.

Показатељи који представљају ризике за стабилност система су, пре свега, (1) спољнотрговински дефицит, (2) ниво укупног (приватног и јавног) спољног дуга, као и (3) ниво јавне потрошње.

Иако укупна спољнотрговинска робна размена Републике Србије за 2007. године износи 27.175 милиона УСД (у односу на претходну годину већа је за 38,6%), односно 19.791 милион ЕУР (у односу на претходну годину већа је за 27,2%), Србија се и даље суочава са растућим спољнотрговинским дефицитом који износи 9.525,6 милиона УСД (што је у односу на 2006. годину више за 41,2 %), односно 6.926,4 милиона ЕУР.

Повећање увоза у протеклом периоду последица је: увоза енергената (17,3 % укупног увоза), увоза руда бабра и гвожђа (које се користе за производњу основних и других метала, а на светском тржишту имају повољне цене) и раста тражње за производима јавне и личне потрошње.

Повећање извоза резултат је до сада обављене приватизације и реструктурисања предузећа; потписаних и ратификованих уговора о слободној трговини са земљама потписницама Пакта о стабилности, који су сада обједињени у јединствени ЦЕФТА споразум; потписаног Споразума са ЕУ по коме производи наше текстилне индустрије имају преференцијални статус на том тржишту; повољних односа размене, јер осим повољних цена производа које извозимо на светском тржишту, на повољно кретање односа размене утицала је и структура тржишта (извозимо претежно на тржишта евро зоне, а увозимо претежно са тржишта доларског подручја).

Просечан број запослених у 2007. години био је 2.002.345, што је за 1,15% мање у односу на 2006. годину (РЗС). Позитиван тренд је пораст броја запослених са високом стручном спремом, и њихово учешће у укупном броју износи 18,5%. Истовремено смањује се учешће квалификованих и неквалификованих радника, док су и даље најбројнији запослени са средњом стручном спремом (1/3 од укупног броја запослених). И поред позитивних помака, оцена је да је структура запослених неповољна, што се одражава на ниску продуктивност рада. Стопа незапослености у 2007. години износи 18,8% што представља смањење у односу на 2006. годину (21,6%).

#### Б) ПРЕТПОСТАВКЕ ИЗ МЕМОРАНДУМА О БУЏЕТУ И ФИСКАЛНОЈ ПОЛИТИЦИ У 2008. ГОДИНИ СА ПРОЈЕКЦИЈАМА ЗА 2009. И 2010. ГОДИНУ

Основне претпоставке макроекономског оквира за раст и стабилност српске привреде, дефинисане Меморандум о буџету и економској и фискалној политици у 2008. години са пројекцијама за 2009. и 2010. годину, у наредне три године су:

- вођење чврсте фискалне и монетарне политике, које стварају основу за макроекономску стабилност,
- убрзање структурних реформи, посебно завршетак приватизације преосталих друштвених предузећа и убрзано реструктурирање и приватизација државних предузећа,
- јачање приватног сектора који ће креирати нове инвестиције, извоз, нова радна места и запослити раднике који остају без посла у процесу транзиције привреде и младе који завршавају образовни процес,
- унапређење пословне климе и стварање конкурентног амбијента и услова за нове инвестиције и промену структуре производње.

#### IV. СВОТ АНАЛИЗА СТАЊА У ИНДУСТРИЈИ И ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПЕРСПЕКТИВНИХ ИНДУСТРИЈСКИХ ГРАНА

Физички обим индустријске производње у Републици Србији, у 2007. години, у односу на 2006. годину остварио је раст од 3,7%, с тим што је у прерађивачкој индустрији раст 3,7%, у производњи и дистрибуцији електричне енергије, гаса и воде раст је 2,8%, док је вађење руда и камена исказало пад од 0,6%.

Раст индустријске производње остварен је по свим наменским групама, и то: енергије за 1,2%, нетрајних производа за широку потрошњу за 3,3%, интермедијарних производа (осим енергије) за 4,9%, капиталних производа за 5,4% и трајних производа за широку потрошњу за 19%.

Један од највећих изазова са којима се суочава макроекономска политика у Србији је високи спољнотрговински дефицит. Узрок ове неравнотеже налази се у неповољној структури привреде, као и у недостатку јасно дефинисане спољнотрговинске стратегије. Неопходно је креирање стратешког оквира за подстицање извоза, са предлозима конкретних мера и активности који су компатибилни са правилима и принципима СТО и ЕУ.

Анализом стања у индустрији Републике Србије дефинисане су:

- а) предности: људски ресурси (добри технички кадрови, висок проценат дипломаца са техничких факултета, цена радне снаге), валоризација природних, производних и развојних потенцијала, географски положај (повољан геостратешки положај и инфраструктурна повезаност Републике Србије са земљама региона југоисточне Европе и ЕУ), споразум о слободној трговини са Русијом, близина тржишта ЕУ и аутономне трговинске мере и споразум у области текстила са ЕУ, слободна трговина у региону Балкана (чланство у споразуму ЦЕФТА), динамичан раст приватног сектора;

б) недостаци: постојећа привредна структура (велико учешће примарних и ниско-технолошких производа у извозу), неискоришћеност постојећих производних капацитета, застарела технологија, недовољна запосленост, деградирана инфраструктура, слаба повезаност универзитета и развојно-истраживачких институција са индустријом, висок одлив кадрова у иностранство, ниске домаће и недовољне стране инвестиције, велике регионалне разлике;

в) шансе: веће искоришћавање постојећих људских ресурса, бржа валоризација неискоришћених капацитета путем већег прилива страних директних улагања, укљученост Републике Србије у међународне транспортне и енергетске коридоре, интеграција у ЕУ, зона слободне трговине са земљама југоисточне Европе, повећање улагања по моделу концесија и других облика сарадње јавног и приватног сектора;

г) опасности: релативно привредно заостајање за упоредним земљама, нејасна позиција Републике Србије у погледу интеграције у ЕУ, неповољни демографски трендови, заостајање у неким сегментима транзиције (приватизација јавних и комуналних предузећа).

Предност у развоју индустрије, уважавајући и интересовање иностраних инвеститора, треба да имају индустријске гране чији производни програм обезбеђује:

- производе вишег степена обраде, односно производе са вишом додатом вредности,
- унапређење и развој сектора услуга,
- висок извозни потенцијал,
- унапређење и развој сектора услуга,
- производе којима се супституише увоз,
- отварање нових радних места и равномерни регионални развој.

На основу остварених резултата прерађивачке индустрије наведене критеријуме испуњавају следећи сектори: (1) производња електронске (радио, ТВ и теле-комуникационе) опреме; (2) производња моторних возила и компоненти, и (3) информационе технологије, а из следећих разлога:

1. Електронска и телекомуникациона индустрија у прерађивачкој индустрији учествују са 0,22%, а запошљавају 4.099 запослених (што је 0,97% запослених у прерађивачкој индустрији). Посматрано по одсечима, у 2007. у односу на 2006. годину, остварени су следећи резултати:

- у производњи електричних машина и апарата: физички обим производње је већи за 10,1%, продуктивности за 22,9% и извоз за 67,5%, уз смањен број запослених за 11,4%,
- у производњи радио, ТВ и комуникационе опреме физички обим производње је већи за 11,6%, продуктивности за 49,6% и извоз за 54,2%, уз смањен број запослених за 25,4%,
- иако је производња прецизних и оптичких иструмената мања за 14,8%, а број запослених за 16%, остварен је благи раст продуктивности за 1,4% и раст извоза за 98,4%.

У електронској индустрији се производња заснивала на лиценцим уговорима, опрема је застарела (у последњих 18 година није било инвестиција), изгубљена су традиционална тржишта, капацитети се недовољно користе, недовољна је ангажованост запослених, недовољна су обртна средства. Истовремено, промене технологија у овој области су међу најбржим у свету, изузев у производњи медицинских уређаја (није дошло до потпуне застарелости производа) и производњи која користи базичне технологије (у којој постоје конкурентни производи: штампане плоче, сензорска кола и неке компоненте уградне електронике).

Потенцијали сектора електронске индустрије су: постојећи производни капацитети са инфраструктуром, који са савременом опремом могу производити конкурентне производе, и квалификовани кадар са технолошким искуством на тржишту рада. Поред тога формирају се мањи производни погони у приватном власништву који употпуњују производне програме некада великих система.

За телекомуникациону индустрију је карактеристично да је формирана на бази домаћег развоја. Најзначајније референце ове индустрије су постојеће телефонске линије, више десетина дигиталних микроталасних линкова, трасе на бази домаћих оптичких дигиталних система преноса, производња радио и ТВ опреме и сложени пројекти и системи за војне потребе.

Најважнији проблеми су: одлив кадрова, непостојање извора финансирања за масовнију и извозно оријентисану производњу и освајање нових и савременијих производа.

Потенцијали ове индустрије су: кадровски потенцијал образован на Електротехничком факултету у Београду и Електронски факултет у Нишу, произвођачи који имају традицију у производњи у овој области са основном инфраструктуром и запосленима са искуством.

2. Производња моторних возила и приколица запошљава 6,35% запослених у прерађивачкој индустрији (35.558 запослених), док у индустријској производњи учествује са 2,10%. У овој области најзначајнија је производња аутомобила.

У 2007, у односу на 2006. годину, иако је исказан благи пад производње моторних возила и приколица (-2,2%) и са 14,6% мање запослених, остварен је раст продуктивности од 14,5% и извоза од 88,9%. Исказани благи пад производње је узрокован постепеним напуштањем старог производног програма и увођењем новог савременог програма.

Највећи проблеми производње моторних возила и приколица, а у оквиру ње производње аутомобила су техничко-технолошка застарелост и недостатак сопственог развоја због чега нема нових производа и нових технологија, неприлагођеност постојеће структуре савременим захтевима тржишта, непостојање стратешких партнера, недовољно коришћење капацитета, недовољна запосленост, недостатак обртних средстава, презадуженост. У најновијем периоду дошло је до извесних позитивних промена у правцу техничког осавремењивања на бази уговора Групе Застава возила са реномираним ино-партнерима о склапању и производњи нових модела у Крагујевцу.

Потенцијали ове индустрије су: постојећи производни капацитети са инфраструктуром, постоје значајни потенцијали у сектору послепродајних активности, квалификовани кадар са технолошким искуством на тржишту рада, као и развијен образовни систем, неактивиран научно-истраживачки и развојни потенцијал и извоз. Реконструкција и модернизација постојећих капацитета са поузданим стратешким партнерима и оснивање и развој нових покренуће техничко-технолошки развој Републике Србије, не само у овом сектору већ и код коопераната, односно произвођача компоненти.

На бази досадашње индустријске политике у области аутомобилске производње отпочела је израда стратегије развоја аутоиндустрије Републике Србије до 2015. године, како би се очувала аутомобилска индустрија Републике Србије због значаја ове области, имајући у виду да је иста један од носилаца техничко-технолошког развоја привреде и да омогућава рад великог броја коопераната. Окончање процеса приватизације у аутомобилској индустрији створиће претпоставке за потпуно спровођење ове стратегије.

3. Информационе технологије представљају сектор индустрије који обезбеђује најпропулзивнији раст и највећу профитабилност.

У Републици Србији је постојао обиман развој софтвера за велике системе и државну администрацију, а само изузетно за привреду. Међутим, сада је стање у овом сектору неповољно, јер је дошло до (1) застаривања опреме и недостатка инвестиција за иновације софтвера, (2) одлива кадра у иностранство и (3) ангажовање квалитетног кадра за рад у иностраним компанијама (које по правилу нису званично регистроване у Републици Србији). Подаци за текуће пословање не могу се дати прецизно, већ само на основу процена.

У свету, тражња у овом сектору је већа у односу на све остале секторе, а процењује се да ће тражња и наставити да постоји још дужи временски период, јер пословање свих осталих сектора привреде, као и ванпривреде, јако зависи од развоја информационих технологија. Због динамичног развоја овог сектора у последњих десет година и недостатка кадра у најразвијенијим земљама одвија се одлив мозга из мање развијених земаља, који је посебно стимулисан путем селективног издавања радних и уселеничких виза од стране већег броја развијених земаља.

Развој у области софтвера чини доминантан део цене великог броја производа, посебно у електронској индустрији и телекомуникацијама, а захваљујући Интернету и могућности да се практично без додатних трошкова организује развој у било којој земљи света, развој софтвера је дистрибуиран по целом свету.

За развој овог сектора неопходна је добра Интернет инфраструктура, зато је реално да се њен развој концентрише у научно-технолошким парковима.

Неопходно је омогућити стварање неколико водећих технолошких паркова у већим градовима који имају добро развијен приступ инфраструктури и који су повезани са установама високог образовања. Потребно је утврдити развојни модел за ове паркове, који би могао да укључи пословне инкубаторе, унапреди посебне јединице за опслуживање предузећа, обезбеди приступ широкопојасном интернету велике брзине и појача процесе повезивања технолошких трансфера и пословног развоја. Изузетно је важно развити базу података за промоцију дипломираних ИК технолога, истраживања и развоја у ИКТ и постојећих предузећа у ИКТ сектору.

Посебну пажњу би требало посветити промовисању електронског пословања и праћењу показатеља о усвајању е-пословања. Нужно је и превазилажење недостатка предузетничког капитала у Републици Србији (*Venture Capital*) и механизма за финансирање пословног развоја, нарочито за нова предузећа у секторима који се заснивају на знању.

Важно је припремити, покренути и ширити својеврсни програм развоја информационог друштва за Републику Србију, са снажним политичким вођством, јасним циљевима, разрађеним

плановима спровођења и редовним мерењима оствареног напретка. У оквиру тога потребно је спровођење програма за развијање приступа Интернету и сертификованим ИКТ вештинама у школама, затим програма преквалификације, као и посебних активности е-влада, које могу видно и брзо унапредити пружање услуга грађанима.

Развој овог сектора може допринети (1) повећању извозних капацитета и смањењу спољнотрговинског дефицита, (2) обезбеђењу инфраструктуре која је неопходна за развој конкурентне привреде и (3) страним инвестицијама. Информационе технологије су "чисте" технологије, а извоз се реализује веома лако-преко Интернета.

## V. УСПОСТАВЉАЊЕ ИТП И ИЗ У ЦИЉУ ПОДСТИЦАЊА ИДЕНТИФИКОВАНИХ ИНДУСТРИЈСКИХ СЕКТОРА

ИТП и ИЗ су предвиђени као један од облика подстицања развоја одређених сектора индустрије у Републици Србији у наведеним стратешким документима Владе (одељак II). Они се према упоредним искуствима показују као нарочито успешни у земљама у развоју и земљама у транзицији, као што је Република Србија. Позитивни примери за то су Кина, Чешка и Словачка, које су оствариле завидне успехе на том плану последњих година.

Успостављање индустријских и технолошких паркова представља један од најбитнијих начина за привлачење инвестиција. Индустријски паркови представљају скупове предузећа сконцентрисаних на одређеној територији, која деле исту инфраструктуру; у почетку су коришћени само за производне делатности, док се данас у њима комбинују производња и услуге, с тим што се производња све више ослања на високе технологије.

Технолошки паркови се од индустријских паркова разликују по томе што је активност предузећа која послују у технолошком парку усмерена на технолошки развој, односно на комерцијализацију научно-истраживачког рада. За технолошке паркове су кључне интензивне везе предузећа, универзитета и научних института.

Сврха ИТП је, осим обезбеђивања физичког простора за реализацију улагања, и стварање повољних услова за развој одређених регија. Производња у ИТП утиче на: пораст запослености локалног становништва, измену структуре запослених путем обуке и тренинга (траже се одређени профили кадрова), привлачење пратећих и услужних делатности, али и коришћење локалних добављача и логистике, што утиче на привредни развој целокупне регије.

Успостављање ИТП у Републици Србији захтева истовремено деловање и партнерски однос заинтересованих страна: централне власти, локалне самоуправе, предузећа оператора (управитеља) индустријског парка и предузећа корисника (станара) индустријског парка. Најбитније је да Република Србија привуче оператере индустријских паркова са међународним искуством.

Концепт оснивања ИТП и ИЗ мора бити прилагођен условима у којима се налази индустријски сектор у целини уз истовремено уважавање различитости у економском, индустријском и друштвеном развоју на територији Републике Србије. Уважавајући искуства добре праксе у трансформацији и структурном прилагођавању индустрије других земаља, као и регионалне и локалне специфичности на територији Републике Србије, предлаже се подела ИТП и ИЗ на три категорије:

### 1. ИТП од националног интереса

Оснивање ИТП од националног интереса у циљу реструктурирања и структурног прилагођавања индустрије на националном нивоу. Потребно је основати неколико ИТП од националног интереса за територију целе Републике Србије, који би пожељно били предвиђени за пословање предузећа из једног од идентификованих сектора индустрије (одељак IV).

### 2. ИТП и ИЗ посебе намене

Оснивање ИТП и ИЗ посебне намене у циљу ублажавања регионалних диспаратитета (оснивају се у неразвијеним подручјима Републике Србије). Оснивањем ИТП и ИЗ у неразвијеним подручјима постиже се концентрација привредних активности на локацији која иначе не би била привлачна за стране и домаће инвеститоре, подстиче се економски напредак на локалном нивоу, креирају се нова

радна места и зауставља се депопулација. На тај начин се уклањају и ублажавају ограничења са којима су суочена недовољно развијена подручја и иста се оспособљавају за убрзани развој.

### 3. ИТП и ИЗ од локалног интереса

Оснивање ИТП и ИЗ од локалног интереса кроз активну улогу локалних самоуправа као носилаца и координатора локалног развоја у складу са локалним плановима и развојним потенцијалима, а уз подршку државе, страних и приватних инвестиција допринеће укупном локалном економском развоју, а у крајњој инстанци привредном развоју читаве земље.

У првој половини 2007. године Комисија Уједињених Нација за трговину и развој спровела је светски преглед иностраних афилијација као анкету усмерену ка преко 800 менаџера иностраних афилијација мултинационалних компанија широм света. Циљ анкете је било разумевање кључних фактора за којима инострани инвеститори трагају приликом одабира локације за своје инвестиције. Осим макроекономске и политичке стабилности, нивоа корпоративних пореза и постојања адекватних финансијских услуга (што су фактори који постоје на националном нивоу), као најважнији локални фактори указују се телекомуникације, постојање обучене радне снаге и њен трошак, инфраструктура, подстицаји за улагања, однос према иностраним инвеститорима, приступ аеродромима, квалитет путне структуре, трошак енергије и, између осталог, присуство других инвеститора из исте индустрије.

Полазећи од тога, идентификација подручја која ће представљати тежишта развоја утврђених идентификованих индустријских грана путем оснивања и развоја ИТП и ИЗ требало би да се базира на следећим критеријумима:

*Социоекономски* (укупан број становника и учешће активног становништва у укупном броју становника, природни прираштај, број и структура запослених и незапослених, економска развијеност подручја);

*Геополитичка позиција* (путна и железничка мрежа, удаљеност од речних, морских и ваздушних лука, удаљеност од граничних прелаза и економских центара, структура привреде у окружењу);

*Инфраструктурна опремљеност* (гасовод, нафтовод и електро мрежа, водовод и канализација, телекомуникације);

*Традиција и људски потенцијали* (постојање традиције делатности, школски центри и институти, стручна радна снага);

*Потенцијали локалне самоуправе* (број и структура малих и средњих предузећа, имовинско правни односи над земљиштем и некретнинама, сертификати, усаглашеност са стратегијама развоја региона и економским плановима општине).

## VI. ПРЕГЛЕД ПОСТОЈЕЋИХ МЕРА И ПОДСТИЦАЈА КОЈИ СЕ МОГУ ПРИМЕЊИВАТИ У ИТП И ИЗ

Могуће је, за одабране индустријске гране, односно у ИТП применити различите мере и подстицаје које Влада већ нуди заинтересованим домаћим и страним улагачима.

Постојеће мере и подстицаји обухватају:

1. Сношење трошкова инфраструктурног опремања индустријских зона средствима Националног инвестиционог плана, и то трошкова изградње одговарајуће примарне инфраструктуре (до границе индустријске зоне): приступне саобраћајнице-путне и железничке, водовод и канализација, далековод, гасовод, телекомуникациона мрежа и сл.

2. Подстицаји са нивоа локалне самоуправе, у смислу нижих цена, накнада и других услова под којима се стичу права на непокретностима, као и смањење износа других накнада, цена и сл, те партиципација локалне самоуправе у финансирању инфраструктурног опремања индустријских зона.

3. Подстицање одговарајуће производње у наведеним ИТП преко Уредбе о условима и начину привлачења директних инвестиција; у питању је директно субвенционисање послодаваца за отварање нових радних места пружањем финансијске помоћи за будуће инвестиције у производњу, у пружање услуга које могу бити предмет међународне трговине и у истраживање и развој:

- уколико се улаже од 1 до 3 милиона евра у производне активности и уколико се отвори најмање 50 нових радних места, на располагању су подстицајна средства од 2.000 до 5.000 евра по сваком новоотвореном радном месту,

- ако се уложи најмање 500.000 евра у пружање услуга које могу бити предмет међународне трговине и ако се отвори најмање 10 нових радних места, на располагању су подстицајна средства од 2.000 до 10.000 евра по сваком новоотвореном радном месту,

- када се улаже преко 250.000 евра у делатност истраживања и развоја и када се отвори најмање 10 нових радних места, на располагању су подстицајна средства од 5.000 до 10.000 евра по сваком новоотвореном радном месту.

Изменама и допунама ове уредбе могуће је додатно олакшати процес одабира инвестиционих пројеката у циљаним индустријским гранама и подручјима.

4. Предузећа оператери и предузећа корисници ИТП уживаће све подстицаје за улагања који и иначе важе на територији Србије: за велике инвестиције, за мала и средња предузећа, за новозапослене раднике у неразвијеним подручјима и др. Србија нуди:

- један од најнижих пореза на добит корпорација у Европи – 10%;

- десетогодишње ослобађање од плаћања пореза на добит предузећа за инвестиције у основна средства изнад 600 милиона динара, које запошљавају барем 100 радника;

- пореске олакшице приликом запошљавања нових радника;

- порески кредит до 40% укупног износа инвестиране суме у основна средства;

- ослобађање од плаћања царине на увоз опреме по основу страног улога.

5. Мере активне политике запошљавања, којима се подстиче развој малих и средњих предузећа и предузетника, врши усклађивање понуде и потражње на тржишту рада, подстиче равномернији регионални развој и отварање нових радних места и смањује број незапослених и вишка запослених, кроз:

- субвенције за samozapošljavanje ради оснивања привредних друштава, радњи или других облика предузетништва за незапослена лица или вишак запослених, у износу од 130.000 динара;

- субвенције за отварање нових радних места, у малим и средњим предузећима, у износу од 160.000 динара по лицу у најнеразвијенијим општинама, 130.000 динара у неразвијеним општинама и 80.000 динара у осталим општинама. За незапослена лица која припадају ризичним категоријама (особе са инвалидитетом, Роми, лица старија од 50 година живота) субвенције се увећавају за 40.000 динара;

- подстицање запошљавања младих кроз samozapošljavanje, запошљавање код другог послодавца, укључивањем у програме приправништва, волонтирања и практикантске обуке, кроз рефундацију доприноса за обавезно социјално осигурање послодавцима;

- субвенционисање додатног образовања и обука за познатог послодавца или за тржиште рада;

- обуке за предузетништво, мере каријерног вођења, активно тражење посла, клубове за тражење посла, сајмове запошљавања и др;

- запошљавање на јавним радовима;

- спровођење Пројекта „Отпремнином до посла“ у циљу подстицања запошљавања вишка запослених;

- подстицање запошљавања жена, припадника појединих националних мањина код којих је израженија стопа незапослености и других ризичних категорија незапослених лица (samozapošljavanje, удруживање више незапослених, додатно образовање и обуке, подршка старим и уметничким занатима и др.).

6. Кредитне линије преко Фонда за развој.

Поред постојећих мера и подстицаја могуће је обезбедити додатне подстицаје који би превасходно обухватили:

7. Даље финансирање инфраструктурног опремања индустријских зона средствима Националног инвестиционог плана, у циљу успостављања индустријских и технолошких паркова (ИТП), што подразумева финансирање изградње секундарне инфраструктуре у индустријским зонама (интерних саобраћајница, електро-инсталација, водовода и канализације, гаса, телекомуникационе мреже и сл, у складу са стандардима савремених ИТП). Ову активност неопходно је да прати и обезбеђивање правних услова за отварање и несметано пословање ИТП, односно усвајање закона или уредбе о ИТП.

8. Спровођење поменутих мера и подстицаја може се повезати са различитим категоријама ИТП које ће прописати закон или уредба о ИТП. Тако би се установило делимично или потпуно финансирање инфраструктурног опремања ИТП: до 100% вредности трошкова изградње инфраструктуре ИТП у ИТП од националног интереса, до 60% вредности трошкова изградње инфраструктуре у ИТП са посебним наменама и до 20% вредности трошкова изградње у ИТП од интереса за локалну самоуправу.

Одредбама члана 17. став 1. Закона о Влади утврђено је да Влада којој је престао мандат може вршити само текуће послове и не може предлагати Народној скупштини законе и друге опште акте, нити доносити прописе, изузев ако је њихово доношење везано за законски рок или то налажу потребе државе, интереси одбране или природна, привредна или техничка несрећа. Додатно, када не доноси друге акте Влада доноси закључке. Имајући у виду наведену одредбу Закона о Влади, Влада којој је престао мандат може вршити само текуће послове, тј. послове који су неопходни и које би вршила свака Влада, независно од програма и политичких начела – послове који због природе савременог друштва и државе морају да се врше континуирано.

Полазећи од надлежности Владе којој је престао мандат, предлаже се Влади да размотри и усвоји Информацију о стању у одређеним секторима индустрије, са Предлогом закључка, из следећих разлога:

Неостварење основних претпоставки макроекономског оквира за раст и стабилност српске привреде које су дефинисане Меморандумом о буџету и економској и фискалној политици у 2008. години са пројекцијама за 2009. и 2010. годину, као и основних циљева развоја утврђених Стратегијом регионалног развоја Републике Србије за период од 2007. до 2012. године, Националном стратегијом запошљавања за период 2005-2010. године и Стратегијом подстицања и развоја страних улагања, као и Предлогом националне стратегије привредног развоја Србије 2006-2012. године коју је Влада предложила на усвајање Народној скупштини (поглавље II овог концепта), као и мера за њихову реализацију, поред неостварења утврђених циљева (у погледу обезбеђења страних инвестиција, раста индустријске производње и извоза и повећања запошљавања), имаће последице по макроекономску стабилност земље у целини. До таквих последица може доћи уколико би изостало усвајање предложене информације и закључка, обзиром да је усвајање истих од стране Владе предуслов за предузимање мера које су предмет достављене информације, а које су предвиђене горе наведеним документима.